

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri
Theologi, Jnstitvtiones Morales**

In Qvibvs Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

14 De aliis causis, quibus dominium reru[m] acquiritur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

Dubia questionis est, Quando quis aliquid pro derelicto habere videatur? Respondeo, id conjecturis esse iudicandum veluti si quis rem suam facile posset recuperare, & nihilominus non faciat. Si quis itidem naufragium pallus, librum apertum e nau in mare protulit; fecus si clausum, & cooperatum proiecerit.

Sciendum est, ea, quae vi tempestatis lactantur in aquam, non eo ipso censeri derelicta. *Institut. de Rerum diuis. §. vltim. & l. Falsus, & l. 2. §. vltim. & l. Qui leuanda. ff. Ad legem Rhodium. l. Interdum. §. 1. ff. de Acquirend. possession. l. Qua ratione. ff. de Acquirend. rerum dom. & l. Naugia. C. de Furia. Quae iustae leges non sunt: quibus statuntur, ut huiusmodi bona projecta naufragio, fiant domini, ad cuius locum appulerit. Praterea, quae de incendiis, vel ruinis eripiuntur, capiuntur, minime habent pro derelictis, & ideo sunt dominis restituenda, quibus illa pertinunt. Ligna vero, quae fluviorum inundationibus asportantur, & industris, & diligenter alicuius capiuntur, ut derelicta censentur, & si per exigui pretij sint, vel longe distent a loco, unde delata sunt: tunc enim eorum dominus probabilitate creditur ea negligere. Quod si quis suo praedio ligna eiusmodi inundationibus eò adaequa reperit, & dominum monuit, ut intra certos dies illa inde auferat, sù minus, pro derelictis habeat, ab eo tempore, eorum dominum acquiri, si dominus illa inde non abstulerit. Alia vero quae solent fluminum inundationibus asportari, pro derelictis non habentur; eiusmodi sunt vini, vel olearia, vel arcæ, vel valacula.*

Terrigena res sunt res, quas leges, & iura Missilia voant, quales sunt pecunia, & alia, quae mittuntur in vulgus, ut sunt capientium, *Institut. de Rerum diuis. §. Hoc amplius. vbi dicitur: [Hoc amplius interdum, & in incerta personam collata voluntas domini transferit rerum proprietatem. Vt, ecce, Prætores, & Consules cum missilia lactant in vulgus, ignorant quid eorum quisque fit exceptus; & tamen quia volunt quod quisque accepit, eius ille, statim cum dominum efficiunt.] Idem habetur in l. Qua ratione. §. postul. ff. de Acquirend. dom.*

Quarti generis res sunt Insulae, vel alia loca, quae aut numquama habitata fuerint, vel satem a longo tempore sunt deserta, & delatura ab incolis, habitatoribusque. *Institut. de Rerum diuis. §. Insulae, vbi sic legitur: [Insula que in mari nata est (quod raro accidit) capientis fit, nullus enim esse creditur. At insula in flumine nata, (quod frequenter accidit) medium partem fluminis tenet, communis est eorum, qui ab utraque parte fluminis propè ripam prædia possident, pro modo scilicet latitudinis cuiusque fundi, qui prope ripam sit. Quod si altera parti propinquior sit, eorum est tantum, qui ab ea parte prope ripam prædia possident. Quod si aliqua parte propinquior sit, eorum est tantum, qui ab ea parte prope ripam prædia possident. Quod si aliqua parte diuinum in flumen, deinde infra rivulum etiam in terram insula redegerit, eiusdem pertinet. Ita etiam est ager, cuius fuerit.*

Quinti generis res sunt, que longo temporis cursu, naufragiorumque, vel inactarum in fundo mariis iacent, & inde eau aliquo, vel arte, vel extrahuntur, vel reperiuntur in littore; statim sunt capientium, quia pro derelictis habentur.

Sexti generis res sunt ea, que bona vacantia dictin-
tur, videbiles bona eorum, qui ex hac via dederunt, nullo herede relieto, qui ab intestato succedit: nam eo ipso domino vacat, ut lute communii ciuii, Fisco Principis, vel Republice defenerint. *L. i. §. vltim. ff. De iure Fisci, & l. 1. & l. Vacantia. C. De bonis vacantibus. Libro decimo.* Si tamen peregrinus in hospitiis domo ab intestato dederit nullo reliquo herede ab intestato, tunc bona illius mobilis per Episcopum loci in prius usus impendi debent. *Aarheni. Omnes peregrini. C. Communia de confessionibus.* Alius latutum est, ut bona alienorum cum unum vocem noverit, vbi non sint, habeantur, neque ha-

redes inveniuntur, in redemptionem captiiorum erogentur.

Quaratum aliquis, quid dicendum sit de pascuis, hoc est, de herbis, quibus pastantur animalia? Respondeo, herbas, quae in fundo priuata alicuius sua sponte nascuntur, eius esse, cuius est fundus: censentur enim fructus agri, quem admodum etiam arbores, quae sua sponte in alicius agro nascuntur. Herba vero, quae in agri communibus nascuntur, communes sunt.

Quid vero de metallo, hot est, de auro, argento, ferro, plumbō, & aliis? Respondeo, iure gentium haec pertinere ad eum, cuius est ager, vel prædiūm, in quo sunt eiusmodi metallorum venæ, quemadmodum aquarum, vel lapidum, vel arenæ, vel alicuius alterius rei similis: quoniam haec omnia in fructibus agri vel prædiūm numerantur. At ubique receptum est, ut metallorum fodina ad Regem, supremum Principem, vel Rempublicam attineant, ne priuati eius occasionem arripiant fabricandi armis, indeque rebelandi. Alicubi tamen Principum legibus, vel statutis rerum publicarum decreterum est, ut certa quædam pars inveniotoribus metallorum detur.

Potestim generis bona sunt Thesauri ab aliquo inueniti. Thesaurus est, vetus quædam depositio pecunie, cuius memoria non existat, ut iam dominum non habeat. Nam si quis luci causa, vel inctus, vel custodia considerit sub terra pecuniam, non est proprius Thesaurus. *l. Numquam. §. Thesaurus. ff. de Acquirend. rerum dom. & l. Peregr. ff. de Acquirend. possession. & l. i. C. de Thesauris, lib. ro. Vnde furtum admittit, qui talē pecuniam sibi sumit, & usurpat, quia est eius qui illam recondidit. l. A iure. ff. De rei vendie.*

De Thesauris igitur Iustinianus Imperator, *in Institut. De Rerum diuis. sic ait: [Thesauros, quos quis in loco suo inuenit, Diuus Adrianus naturalem exquitatem fecerit, ei concessit, qui eos inuenierit.] Idemque statuit: [si quis in sacro aut religioso loco fortuito casu inuenientur. At si quis in alieno loco non data ad hoc opera, sed fortuito inuenientur, dimidium domino soli concessit, & dimidium inuenientur. Et conuenienter si quis in Cœstis loco inuenientur, dimidium inveniotoris, & dimidium Cœstis esse statuit. Cui conuenient est, ut si quis in fiscalis loco, vel publico, vel ciuitatis inuenientur, dimidium ipsius esse debeat, & dimidium fisci, vel ciuitatis.] Sie ille.*

In l. i. C. de Thesauris, libro decimo, habet: [Si thesauros magica arte, vel alia ratione legibus prohibita inuenient, ad fiscum pertinerit, etiam si in proprio agro inuenient.] Dubia vero questionis est, An etiam modi lex sit solum penal: Quidam putauerunt talēm esse: & ideo ante Iudicis condemnationem, inuentorem posse secundum conscientiam thesaurorum inueniūm sibi retinere. Alij contra, eam legem non esse penalem, dixerunt, & preterea etiam ante Iudicis latam sententiam, thesaurum fisco esse refutandum: quia lex fisco tribuit dominum thesauro magica arte alicubi inueni. At nunc in Castilla est visu receptum, ut thesauri vbiunque inueniantur, ad Principem, vel Rempublicam pertineant, & inuentoribus quædam pars aliquigetur. Ex l. iiii. 12. lib. 6. noua collectione.

De aliis Causis, quibus Dominium rerum acquiritur.

CAP. XIV.

IVRIS gentium, ea que ex animalibus nostro dominio subiectis nata sunt, nostra sunt. *Item quae ff. de Acquirend. dom. & Institut. de Rerum diuis. §. item l. 1. eit autem difference quædam inter fructus animalium & partus animalium, quod bruta animalia genita ex nostris, non solum nostra sunt, sed etiam in fructibus complicantur. l. in*

*pecud. ff. de usur. & Institut. de Rerum division. §. In pecudis, & l. Mulier. §. Sed enim. ff. ad Senatus consul. Trebell. At partus ancillatum nostrarum nostri quidem sunt iure gentium, *Institut. De iure personarum. §. Serui autem. aut nascuntur, quia quod pertinet ad factus caustam, partus non partis, sed matris conditionem sequitur. l. Partum. C. de Rei vindic. & Institut. de Ingen. l. t. At vero inter fructus non numeratur. l. Mulier sed enim. ff. Ad Senatus consilium Trebell. & l. In pecudum. ff. De usur. Institut. De Rerum division. §. In pecudum: quoniam perabundum, & inhumanum visum est veteribus Iuri confulsum Papiniano, Vipiano, & Caio, ut homo censeretur in fructibus, cum omnes fructus gratia hominum natura produxerit. Et hinc est, ut visfructuaris in ancille partu non habet, & partus ad dominum proprietatis pertinet. l. Verus, de Visfructu, Paulus Sentent. libr. 3. Titul. 9. & Institut. De Rerum division. §. In pecudum. Focutus tamen animalium brutorum non ad dominum proprietas, sed ad visfructuarium spectat, quia in fructibus sunt.**

Iure itidem gentium, sive naturali nancescimus rerum domina per aliiuionem. l. Adeo quidem. ff. de Acquisitione rerum domin. & Institut. de Rerum diuis. §. Præterea. Porro alluio, ut ibidem habetur, est incrementum latens; hoc est, occultum, sensim procedens, quando scilicet, flumen publicum ex via parte per minutissimas partes addit, ex alia parte opposita diminuit, & contradicit adeo latenter, ut cognosci minimè possit, quantum quoquo temporis momento accedat. Et ibidem subicit Iustinianus imperator ex Caio Iurisconsulto in l. citata Adeo quidem. §. Quod si usq. ff. De Acquisitione rerum domin. [Quod si vis fluminis de tuo praedio aliquam partem detraxerit, & vicini praedio appulerint, vel ut alii codices habent, attulerint, palam est, eam tuam permanere. Planè, si longior tempore fundo vicini tui habent, arboreisque quas lecum traxerint, in eum fundum radices egerint: ex eo tempore videntur vicini fundo acquisire esse. Insula autem, quia in medio flumine interdum nascitur, hoc est, apparet, eorum efficitur, qui virtusque è regione propè ripam fluminis predia habuerint, & inter eos est qualiter dividenda. Quod si ex una parte fluminis propè ripam multi habeant predia, quae diversi insulae pars bus è regione riepondent, tunc dimidia pars insulae inter eos est dicitur: bona. Si veterrima insula vni parti fluminis fuerit propinquior, tota pertinet ad eum, vel ad eos, qui è regione propè ripam predia habuerint.] *Institut. de Rerum division. §. Insula. Deinde etiam. §. Quod si naturali, ex endem lege adeo, subiect, Iustinianus Imperator: [Quod si naturali alioco in viuisum derechto, flumen ad alium partem fluere coepit, prior quidem alterius eorum est, qui propè ripam praedia possident, pro modo feliciter latitudinis cuiusque agri, que latitudo propè ripam sit. Nous autem alterius eius iuris est incepit, cuius & ipsum flumen est: id est, publicus publici iuris gentium. Quod si post aliquod tempus ad priorem alterum reuersum fuerit flumen, rursus nouus alterius eorum esse incipit, qui propè ripam praedia possident. Alteram sane caussam est, si cuius totus ager inundatus fuerit: neque enim inundatio, fundi speciem communiat; & ob id, si recesserit aqua, palam est, tunc fundum eius manere, cuius & fuit.] Sic ibi.*

Præterea dominium rerum acquiritur etiam iure gentium sive naturali, cum quis ex aliena materia speciem aliquam suo nomine fecerit. l. Adeo citata, & in Institut. de Rerum division. §. Cum ex aliwo, legimus, fullo questionem inter veteres Iurisconsultos Sabinianos, & Proculianos, vere est dominus. An qui fecerit, an ei qui fuerit materia dominus. Hoc & Proculus putaverunt, dominum esse qui fecerit, quia quod factum est, ante nullius fuerat. Sabinus & Cassius magis naturali ratione efficeri dixerunt, ut qui materia dominus fuerit, idem quoque eius, quod ex eadem materia fit, dominus sit, quia sine materia nulla species effici possit, velut enim quis

ex alienis viis, aut ohiis, aut spicis vinum, aut oleum, aut frumentum confectionem, aut ex alieno auro, vel argento, vel are, vas aliquod, vel ex alieno vino & melle mulsum inservient; vel ex alienis medicamentis emplastrum composuerit; vel ex aliena lana vestem effecit; vel ex alienis tabulis naevum, vel armarium, vel subsellia fabricauerit, & placuit, inquit, cum Caio Iurisconsulto, Iustinianus Imperator media sententia existimantum, si ea species ad priorem, & rudem materiam reverteri possit, eum videri dominum esse, qui materia Dominus erat, quod Sabinus & Cassius sentierunt. Si non possit reverteri, verius esse, quod Nerua & Poculo placuit. vt, ecce vas confitatum potest ad rudem materiam aris, vel argenti, vel auri reduci. Vinum autem, vel oleum, aut frumentum ad vias, vel ohiis, vel spicis reverteri non potest, ac nec mulsum quidem ad vinum & mel redolit potest, aut emplastrum ad medicamenta. Quod si partim ex sua materia speciem aliquam fecerit quis, veluti ex suo vino, & alieno melle mulsum inservient, aut ex suis, & alienis medicamentis emplastrum, aut ex sua lana & aliena vestimentum fecerit, dubitandum non est, hoc causa cum esse dominum, qui fecerit, cum non solum operam suam dederit, sed & partem eiusdem materiae prælitter. Haec tenus Iustinianus Imp. ex Caio Iurisconsulto, & ex Callistrato in l. Laci. §. Si a meo, & Paulo in l. In omnibus, & in l. Sed si ex meis, & Pomponio in l. Quicquid. ff. De Acquisitione rer. domin.

Acquiritur etiam dominium rei per accessionem: quæ fit, quando res aliena rebus nostris accedit per humanum laborem, & industriam, *Institut. de rer. diuis. §. Si tamen alienam, vbi dicitur: [Si tamen alienam purpuram vestimento suo quis intinxerit, licet preciosior sit purpura, tamen accessione vice cedit v. s. mento, qui dominus fuit purpureus, aduersus eum qui surripuit, habet actionem, & conditionem, sive ipse sit qui vestimentum fecit, sive alius. Nam ex his res licet vindicari non possint, condicione tamen a furibus, & quibusque alius possessoribus possunt.] Sic ibi.*

Si roges, an res aliena sicut nostra per accessionem bona, vel male fide factam? Respondeo, fieri nostram, quia sive bona fide purpuram alienam intinxerit quis suo vestimento, quia credidit esse suam, sive malæ fide, quia nouit esse alienam, in vitroque cunctu prior dominus purpura amittit dominium: habet tamen aduersus eum, qui id bona fide fecit, condicione sive causam, vel etiam actionem ad exhibendum. l. t. ad finem. ff. De conditione sine causa, & l. Gemma. ff. Ad exhibendum: & aduersus eum, qui malæ fide purpuram alienam intinxerit, habet tamen actionem ad peccatum, & conditionem furtum ad rem ipsam persequendam, adeo, ut una actio alteram non tollat, aut percutiat, cum inusmodi actiones ex diverso fonte & principio oriuntur. *Institut. de Action. §. ex maleficio, & §. Sic itaque disserit. Quoniam esti* qui intinxerit vestimento suo purpuram alienam, dominium acquirent eius, sicut tamen commisit, eo ipso, quod malæ fide purpuram alienam accepit, etiam antequam suo vestimento coniuxerit. Actio autem sicut nata non potest extingui facti vel delinqutis. *Vnde in l. Sed si ex meis. ff. de Acquisitione rer. dom. §. in quibus, Paulus Iurisconsultus, [In quibus propria qualitas tei spectaretur, si quid additum est, tunc cedit ut statu pes, vel manus, scapho fundus, aut anfa, lecto fulerum, navi tabula, edificio cæmentum: tota enim eius sunt, cuius anteas fuerant.]*

Præterea, iure gentium, sive naturali, rerum dominium acquiritur per maternam conditionem: quoniam si duorum dominorum materæ sint confusa sive causa fortuito, sive voluntate ipsorum, corpus quod ex confusione sit, commune est, etiamque voluntate quidem ipsorum, si ita mutuo consensu facta est confusio: si causa fortuito, tunc nemini casus imputatur. *Institut. de Rerum division. §. 1. Durum, habetur sic: [Si duorum materiarum voluntas minorum confusa sint, eorum id corpus, quod ex confusione sit, etiamque commune est, velut it qui vina sua confuderint, aut masias argenti, vel auri confluerint. Sed esti* ducere.

diuersæ materiæ sunt, & ob id propria species facta sit, forte ex vino, & melle, & vine mulsum, aut ex auro, & argento electrum, idem ius est, nam & hoc catu communem esse specie. Quod si fortitud, & non voluntate dominiorum confusa fuerint, vel eiusdem generis materiæ, vel diuersæ, idem iuris esse placuit.] Sic ibi.

Acquiritur etiam dominium per commixtionem specierum, si voluntate Domini facta sit. *In his de Rerum diuis.* §. Quod si frumentum, vbi sic habetur: [Quod si frumentum Tiri frumento tuo mixtum fuerit, si quicunque voluntate vestra, communis est, quia singula corpora, id est, singula grana, que cunusque propria fuerunt, confusæ vestro communicata sunt, ut si calu id mixtum fuerit, vel Titus immiscuerit sine tua voluntate, non videtur communis esse, quia singula corpora in sua substantia durant. Sed nec magis in istis casibus communis sit frumentum, quam gressus intelligitur esse communis, si percuti Tiri tuis percibitis mixta fucint: sed si ab altero vestrum tocius id frumentum retineatur, in rem quidem actione pro modo frumentum cuiusque competit; arbitrio autem iudicis continetur, ut ipse exhibeat quale cuiusque frumentum fuerit.] Sic ibi Iustinianus Imperator;

Porro commixtio differt à confusione: nam ea dieuntur confundi, quæ postquam confusa sunt, nouam parvum speciem, ut vinum & mel p. opere confunduntur, quia aliud liquoris speciem gigantur, videlicet mulsum: ea vero commisceatur, quæ ita confunduntur, ut non transficiant in nouam speciem, sed retineant priorem. Et oriunt secunda differentia, ut quæ confusa sunt, sive calu, sive voluntate dominiorum, communia fiant, at quæ commiscuntur calu, communia non sunt.

Præterea dominum acquiritur iure gentium per ædificationem. In l. Ad eo quidem. §. Cum in suo ss. de Acquirend. re. domin. Sic habetur: Cura in suo solo aliquis ex aliena materia ædificaverit, ipse dominus intelligatæ ædificij, quæ omne quo dñi ædificatur, solo cedit. Nec tamen ideo is, qui materia dominus fuerit, deficit dominus eius esse: sed tantisper neque vindicare eam potest, neque ad exhibendum ea agere propter legem iuris. Tabularum, quæ cauerunt ne quis lignum alienum eisibus suis iniunctum exire cogatur, sed duplum pro eo praeficer per actionem, quæ vocatur De regno inuncto. Appellatione autem Tigni omnes materiae significantur, ex quibus ædificiuntur. Ergo si aliqua caula dirutum sit ædificium, poterit materia dominus unice eam vindicare, & ad exhibendum agere.] Idem habetur in *Instit. de Rerum diuis.* §. Cum in suo. Et subiungit ibidem Caus Jurisconsultus, & Iustinianus Imperator: Ex diuerso, si quis in alieno solo, ex sua materia ædificaverit, illius sit ædificium, cuius & solum est: & si eis alienum solum esse, sua voluntate amissæ proprietariae materiae intelliguntur. Itaque nè diruto quidem ædificio, vindicatio eius materiae competet. Certè si dominus soli ædificium peccat, nec solus pregiu[m] materie & merceti laborum, poterit per exceptionem dolii malitiae, & utique si nescit qui ædificauit, alienum esse locum, & tanquam in sua bona fide ædificauerit. Nam si scit, potest cuiuslibet obiectu, quod temere ædificauit in eo solo, quod intellegiter alienum. Legisguitur sententia est, quod quis ex sua materia ædificauit bonâ fide, nesciens solum esse alienum, constitutus in possessione ædificij, habet exceptionem dolii mali aduersus dominum soli potulanten ædificium, si materiae estimacionem, & laborum mercede soluta refutet: quia nemō locupletari debet cum detinimento possessoris bona fidei. Secus est, si mala fide ædificavit: sibi enim imputet, quia sciens, & prudens in alieno solo ædificauit. Pomponius Jurisconsultus in l. Si supra. ss. de Acquirendo rerum Dominio. Sic at: [Si supra nimis parvem vicinus tuus ædificauit, proprium eius id, quod ædificauerit, Labeo & Sabinus auunt. Sed Proculs tuum proprium quemadmodum tuum fieret, quod in solo tuo alius ædificauerit: quod venit est.]

Instit. lib. 1. cap. 3.

Acquiritur etiam dominium rei per plantationem. Vnde idem Caius Jurisconsultus in l. Ad eo quidem. §. Si alienum plantam ss. de Acquir. rerum dom. & Iustinianus Imperator in *Instit. de Rerum diuis.* §. si Titus, sic loquuntur si alienam plantam in meo solo posuero, mea ent. Ex diuerso, si meam plantam in alieno solo posuero, illius est. Si modo vtroque casu radices egent: ante enim quæ radices egent, illius permanet, cuius & fuit. His conueniens est, si vicini arbor its terram mean preservent, ut in meum fundum radices egent, meam effici arborrem. Rationem enim non permettere, ut alterius arbor intelligatur, quæ curus in fundo radices egisset. Et ideo prope confinium arbor posita, si etiam in vicino fundo radices egisset, communis est.] Et in l. Pro regione cuiusque prædicti. Sed eti in confinio lapis nascatur, & sit pro inde uno communia prædia, tunc est lapis pro induculo communis, si terra exemptus sit.] Et in l. Quæ ratione. H. Eodem Titus dicit, [Quæ ratione plantæ, quæ terra coalecent, solo cedunt, eadem ratione frumenta, quæ sata sunt solo cedere intelliguntur.]

At vero idem Caius Jurisconsultus in l. Quæ ratione. §. Litteræ, subiecti: [Litteræ quoque licet aurea sint, pertinde chartis membranis cedunt, ac solo cedere solent ei, quæ ædificantur, aut seruantur, ideoque si in chartis membranis, ut cœlum, historiam, vel orationem, scripto, eius operis non ego, sed tu dominus esse intelligens. Sed si a me petas tuos libros, tuasve membranas, nec impensis scriptura solvere velis, potero me defendere per exceptionem dolii malitiae, utique si bona fide earum chartatum posse illenem natum sim.] Idem dicit Iustinianus Imperator in *Instit. de Rerum diuis.* §. Litteras.

Quid autem si quis in alienis tabulis aliquid depinxerit? An huc quod scribitur, cedit chartis vel membranis, quod pingitur, cedat tabulis? Respondebat idem Caius Jurisconsultus in end. l. Quæ ratione. §. Sed non ut litteræ, sic inquietus: [Sed non ut litteræ chartis membranis cedunt, ita solent pictura tabulis cedere; sed ex diuerso placuit tabulas picturæ cedere.] Idem aut Iustinianus Imperator in *Instit. de Rerum diuis.* §. Si quis in aliena tabula: quia naturali ratione preciosiori semper debet cedere vilius, at confit picturam eius tabula preciosiori: ergo non pictura tabula, sed tabula picturæ cedit. At vero lepiture semper est preciosior chartæ vel membranæ, ergo chartæ, vel membranæ scriptura cedit, non contra.

Iure quoque gentium æquiritur dominium per traditionem rei non quidem nudam, sed talam, & per eam is qui tradit, in animo habeat in accipientem transferte dominium. l. Ad eo quidem. §. Hac quoque res. [Hac quoque res, ait Caius Jurisconsultus, quæ traditione nostra sunt, iure gentium nobis acquiruntur. Nihil enim tam conueniens naturali æquitati, quæ voluntatem Domini volentes rem suam in alium transfrerent, ratam haberi. Nihil autem interest utrum ipse dominus per se tradat alii rem, in aliis: quæ ratione si cui libera negotiorum administratio ab eo, qui peregrine proficeretur, permitta fuerit, & in ex negotiis rem vendiderit, & tradidit, facit eam accipientis.]

Si roges, An sine traditione voluntas nuda domini sufficiat ad dominium rei transferendum? Respondebat idem Caius Jurisconsultus, ibidem sufficere aliquando; veluti si rem quam cominodauit, aut tibi locauit, aut apud te deposita, vendidero tibi: licet enim ex ea cauila tibi eam non tradidim, eo tamen quod patior eam ex cauila empuens apud te esse, tuam efficio. Item si quis merces in horreo repotitas vendiderit, simul atque claves horrei empoti tradidit, transfrerit proprietatem mercedim ad empotem. Idem in *Institution. De Rerum diuis.* §. Incedunt etiam, & §. Item si quis. Et sciendum est, propter hæc duo exempla, esse etiam alios modos fieri cunctam traditionis, quibus dominum transfrerit; veluti si aceruum lignorum emero, & eum venditor

collere me iusserit, simul ut custodia a me polita fuerit, mea ligna censentur. *I. Quarundam ff. De acquirend. possessione*, vel si res emptas coniugat empator. *I. Quis si ff. de Pericolo, & commo. rei vendita.* Aut si res sit in complicitu, & vendor editio loco dicat se vacuam possessionem tradere, statim dominum transferri intelligitur. *I. Quod meo. §. Si venditorem. ff. De Acquirend. posses.*

Acquiritur dominium rei iure quoque gentium per contractum, sive quasi contractum, videlicet per venditionem, donationem, permutationem, mutuum: nisi quod iure cili iuxta leges 12. Tabularum constituit, ut per venditionem non transferatur dominium ad emporem nisi pretio soluto, vel habita fide de pretio soluendo, hoc est, dario pignore, vel fidei usu. *Institut. de Rerum diuis. §. Vendita.*

Vtum iure gentium, sive naturali nascimus dominium fructuum, quos percipimus ex re aliena, quam bona fide possidemus. *Institut. de Rerum diuis. §. Si quis à non domino, sic legimus:* [Si quis à non domino, quem dominum esse credunt, bonā fide fundum emere, vel ex donatōne, aliave qualibet iusta causa a qua bona fide accepit: naturali ratione placuit fructus, quos percipit, eius esse pro cultura, & cura. Et video si postea dominus superuenient, & fundum vindicet, de fructibus ab eo confundimus agere non posset. Et vero, qui alienum fundum sciens possident, non idem conceplū. Itaque cum fundo etiam fructus, licet consumpta sint, coguntur restituere.] *Idem in I. Bonā fidei ff. De Acquirend. rer. domini.* Paulus Iurisconsultus sic ait: [Bonā fidei empator non dubit pereipiendo fructus etiam ex aliena re suo interim facit, non tantum eos, qui diligunt, & opera eius prouenerunt, sed omnes: quia quod ad fructus attinet, loco domini pene est. Denique etiam prius quam percipiat, statim vbi à solo separat, sunt bona fidei emptoris: sicut nec interest ea res, quam bona fide emi, longo tempore capi possit nec ne: veluti si pupilli sit, aut vi possella, aut praedicti contra legem repetundarum donata, ab eoque alienata sit bona fide empatori. In contrarium queritur, si ex tempore, quo mihi res traditur, potem vendentis esse, quia perseuerat per longum tempus capio, an ante meos fructus faciam. Putto, verendum non sit bone fidei possellor, quamvis capiat: hic enim ad ius, id est, capionem, illud ad factum pertinet, ut quis bona, aut malā fide possidet. Nec contrarium est, quod longum tempus currit: nam è contrario is, qui nos potest capere propter rei vitium, fructus suos facit, & omnium factus sunt in fructu, & ideo ad bona fidei emporem pertinet, etiam si prenates venierint, vel subrepti sint. Et sanè quia lac suum faciat, quamvis plenis vobis venierint, dubitari non potest. Idemque in lana iuri est.]

Per quos rerum Dominium nobis acquiratur.

C A P . X V .

EXSTAT Titulus in Institutionibus Iustiniani Imperatoris: Per quas personas nobis acquiritur. Et quae sunt in toto eo Titulo Iustinianus Imperator tradidit, accepit ex Caio Iurisconsulto in *I. Acquiritur. ff. de Acquirend. rerum domini*. vbi dicit in hunc modum: [Acquiritur nobis non solum per nosmetiplos, sed etiam per eos, quos in potestate habemus.] hoc est, ut exponit Glosa, per filios familias, & seruos. Item, inquit Caius, per seruos, in quibus frumentum habemus. Item per homines liberos, & seruos alienos, quos bona fide possidemus. Et deinde subiicit: Igitur quod serui nostri ex traditione nascuntur, sine quid lipulentur, vel ex qualibet alia causa acquirant, id nobis acquiritur. Ipse enim, qui in potestate alterius est, nihil suum habere potest. Ideoque si haeres institutus sit, nisi nostro iussu, adire haereditatem non potest. Et si iubebitis nobis adire, haereditas nobis acquiritur, perin-

de atque si nos ipsi haeredes instituti essemus, & his convenienter legatum, scilicet nobis per eundem acquiritur,] sic ille.

Quæst., quo modo nobis acquiratur per seruos, in quibus tantummodo frumentum habemus. Respondebat idem Caius in eadem lege. §. *De iis autem seruis, inquit, in quibus tantum frumentum habemus, ita placuit, ut quicquid ex re nostra, vel ex operis suis acquirant, id nobis acquiratur: Si quid vero extra eas cauillas perfecte sunt, id ad dominum proprietatis pertineat. Itaque si is seruis haeres institutus sit, legatumque quid, aut ei donatum fuerit, non mihi, sed domino proprietatis acquiritur. In *I. Fructuario. ff. eod. Titu.* Paulus ait: [Fructuario haereditas acquiri non potest: quod in operis seu hereditatis non est.]*

Si roges item, quomodo nobis acquiratur per homines liberos, aut seruos alienos, quos bona fide possidemus? Respondebat idem Iurisconsultus ibidem: [Idem placet de eo, qui à nobis bona fide possidetur, sive liber sit, sive seruus alienus. Quod enim placuit de fructuario, idem probatur etiam de bono fidei possellore. Itaque quod extra duas illas cauillas acquiritur, id vel ad ipsum pertinet, si liber est, vel ad dominum eius, si seruus est: idem habetur ex Pomponio in *I. Liber homo*, & ex Vipiano in *I. Qui bona fide. ff. eod. Tit.*]

Dubius item quæstio est, quandiu seruus alienus acquirat eis, à quo bona fide possidetur. Respondebat Vipianus in *lege citata*, [Qui bona fide, tandem, inquietus, acquirit eis, quandiu bona fide seruit. Ceterum, si ex peccato, eum alienum esse, vel liberum, videamus an ei acquirat? Quæstio in eo, utrum initium spectemus, an singula momenta spectemus.]

Præterea in *I. Acquiritur. §. Bonā fide habetur*: [Bonā fidei possellor cum viueperit seruum, quia dominus, modo fit, ex omnibus cauillis, per cum sibi acquirere potest frumentum: eius vero viueperare seruum non potest. Primum, quia non posset, sed habet ius vendi, fruendi. Deinde, quia sibi seruum alienum esse,] in *I. Si seruus. ff. eod. Tit. ex Pomponio*, sic dicitur: [Si seruus meus cum tibi bona fide seruit, rem emat, traditæ ei esset, Pro cuius ait, nec meam non fieri, quia seruum non possidet, nec tuum, si non ex te tua fit parata, sed si liber bona fide tibi seruens emerit, ipsius fieri.] Et *I. Eiam fructuus. ff. Eodem Tit. ex Iuliano legimus*, etiam iurios seruos bona fidei empotri acquiri, quod ex lege eius stipulator, aut per traditionem accipit. Hac ibi.

Tertio queritur, An per procuratorem nobis dominium acquiratur? Respondeo, acquiri. *L. §. Per procuratorem. ff. de Acquir. Possessio*. Paulus ait: [Per procuratorem, tutorum, curatores, & nos acquiritur. Cum autem suum nomine nati fuerint possessionem, non cum ea mente, ut operari dumtaxat suum accommodarent nobis, non possunt acquirere.] Sic ille. Vnde quia ratione possunt procuratores, tutor, curator, & nos possessionem acquirere, eadem ratione dominum nobis acquirere queunt. Et *I. Qui mitihi. §. Nā est*, ab Vipiano dicitur: [Nā est procurator meo hoc animo rem tradiderit quis, ut mihi acquirat, ille quia sibi acquisitum accepterit, nihil agit in sua persona, sed mihi acquirit.] (sensus legis est) Rem donat procuratori meo, ut eam mihi acquirat, si eam accepit, quia sibi acquisitum, mihi acquiri, non illi. Vnde in *eadem lege* habetur: [Qui mihi dona um volebat seruo communio meo, & Titus rem tradiderit seruum, vel sic accepit quia locatio id acquisitum, vel sic, quam milii, & socio meo acquirat, mihi tamen acquiri.]

Quarto queritur, An si is, cui liber homo seruirerit, & ita deceperit, & ei haeres exsisterit, qui liberum cum esse fecerit, aliquid per eum acquirat? Respondeo, minimus, quia haeres eiusmodi non est bona fidei possellor. In *I. Quæstio eiusdem. ff. de Acquirend. rerum domini. ex Africano* sic habetur: [Quæstio eiusdem, si is, cui liber homo bona fide seruirerit, deceperit, eisque si haeres ex-

istenter,